

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1941

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46

ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ.Τ.Ε. Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

στὴν Ἑλλάδα, δὲν εἶχε παρουσιαστικὸ πολέμιστῆ. Τὸν θυμᾶμαι ὅπως τὸν εἶχα δεῖ πέντ' ἕξ φορές, τὰ βράδια, στοῦ Λουμίδη: μικρόσωμο, λεπτό, ἀσθενικό, μὰ συγχρόνως ζωηρό, νευρικό, ἀκατάσχετο στὴν κουβέντα του, σχεδὸν ἑξαλλο. Δὲν εἶχε τὴ φυσικὴ δύναμη καὶ τὸν ὄγκο ποὺ προσωποποιῶν τὴν κτηνώδη βία. Ἐκλείνε δμως μέσα του τὴν πίστη καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ποὺ νικοῦν κι' αὐτὸ τὸ θάνατο. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Σαραντάρη γιὰ τὶς ἰδέες ποὺ πίστευε τὸν μεταμόρφωνε: τὸν ἀναβε, γέμιζε ἀστραπὲς τὰ μάτια του, ἔκανε τὸ πρόσωπό του νὰ λάμπει καὶ τοῦ χάριζε μιὰν εὐφράδεια τόσο δρημητικὴ, τόσο ἀκατανίκητη στὰ πρόχειρα ἐπιχειρήματά της, ὥστε ὅσοι τὸν ἀκουγαν, ἀκόμα κι' ὅταν δὲ συμφωνοῦσαν μαζί του κι' εὗρισκαν τὰ λεγόμενά του παράτολμα, χιμαιρικὰ συχνά, ἐνιωθῶν εἰλικρινῆ θαυμασμὸ γιὰ τὸν ὄραϊο καὶ τόσο ποιητικὸ ἐνθουσιασμὸ του. Μὲ τέτοιο ἐνθουσιασμὸ ἀγαποῦσε τὴν ποίηση κι' ἔτσι τὴ δοῦλευε. Κι' ὅταν ἡ ἀτιμῆ ἰταλικὴ ἐπιβουλή ξύπνησε μέσα μας τὴν κοιμισμένη ἰδέα τῆς ἐλευθερίας, ὁ Σαραντάρης ἔγινε ὁ πιὸ ἐνθουσιασμένος στρατιώτης της. Κι' ὁ ἐνθουσιασμὸς του ὁ ἑξαλλος, ὁ ἀπεριόριστος, ἔκανε τὸ λεπτόσωμο ποιητὴ ἥρωα, ἥρωα ποὺ πολεμᾷ ἀψηφώντας τὸ θάνατο, ποὺ τὸν νικάει μάλιστα στὸ πεδίο τῆς μάχης, γιὰ νὰ νικηθεῖ στὸ τέλος ὑπουλα ἀπ' αὐτόν, μέσα σὲ μιὰ σάλα νοσοκομείου, ὅταν αἱ κακουχίες τοῦ πολέμου τὸν ἀρρώστησαν.

* * *

Πρὶν ἀπὸ ὀχτὼ περίπου μῆνες, ἔγραφα στὶς σελίδες αὐτὲς μιὰν ἐνθουσιώδη κριτικὴ γιὰ τὸν Σαραντάρη μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδόσεως τῆς συλλογῆς του «Στοὺς φίλους μιᾶς ἄλλης χαρᾶς». Μὲ τὰ ποιήματα αὐτὰ ὁ Σαραντάρης δικαίωνε ὅλες τὶς ἐλπίδες ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν ὅσοι εἶχαν διαβάσει τὶς προηγούμενες λιγοσέλιδες συλλογές του. Παρουσιαζόταν ἐκεῖ σὰν ἕνας ποιητὴς ποὺ δὲ διστάζει στὸ δρόμο του, ποὺ ἐπιδιώκει σταθερὰ ἕνα ὁρισμένο σκοπὸ καὶ τὸν πετυχαίνει συχνά. Ἡ περίοδος τῶν νεανικῶν ἀμφιταλαντεύσεων εἶχε περάσει κι' ὁ τεχνίτης, κατέχοντας πιά τὴν τέχνη του, πραγματοποιοῦσε ὄραϊα ποιητικὰ κατορθώματα, ποὺ τοῦ ἔδιναν ξεχωριστὴ θέση ἀνάμεσα στοὺς νεωτέρους. Ἦταν — ὅπως, μοῦ φαίνεται, ἔγραφα καὶ τότε — ἕνας ἀπ' τοὺς λίγους εἰλικρινεῖς «μοντέρνους». Ἐγγραφε ἔτσι ὄχι γιὰ τὸ ἀπαιτοῦσε ἢ μὸδα καὶ γιὰ νὰ προκαλέσει θόρυβο γύρω ἀπ' τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ γιὰ τὸ μπόρουσε νὰ γράφει ἀλλιῶς. Προικισμένος μὲ λεπτότατη εὐαισθησία, χρησιμοποιοῦσε ὅλες του τὶς αἰσθήσεις, καὶ τὶς φανερὲς καὶ τὶς κρυφές, γιὰ ν' ἀρπάξει ὅσα πιὸ πολλὰ μποροῦσε ἀπ' τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, γιὰ νὰρθεῖ σ' ἐπικοινωνία ἀμεση μὲ τὴ φύση, γιὰ ν' ἀντιληφθεῖ καὶ νὰ δεῖ πράγματα καὶ θαύματα κρυμμένα ἀπ' τοὺς ἄλλους καί, κατόπι, νὰ τ' ἀποκρυσταλλώσῃ ὅλ' αὐτὰ σὲ ποιήματα ὑποβλητικὰ.

Ἡ ἐπίμονη ἀναζήτησις τῶν μυστικῶν τῆς ὑπάρξεως εἶχε σπρώξει τὸν Σαραντάρη, ἐκτὸς ἀπὸ

τὴν ποίηση, καὶ πρὸς τὴ φιλοσοφίαν, κι' ἔκανε δυὸ - τρεῖς ἀπόπειρες νὰ γράφει φιλοσοφικὰ δοκίμια. Ἀλλὰ ἦταν γεννημένος ποιητὴς. Καὶ τὰ δοκίμιά του αὐτὰ μονάχα ἢ ποίησή τους τὰ σώζει, γιὰ τὸ οὔτε καταστάλαγμα μακριᾶς πείρας εἶναι, οὔτε συνέπεια βαθύτατης γνώσης. Ἔτσι, καὶ στὶς παρεκτροπές του ἀκόμα, ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ποιητὴς, ὅπως ποιητὴς ἦταν σὲ κάθε ἐκδήλωσή του. Ἐφτανε νὰ τὸν δεῖ κανεὶς, καὶ προπάντων ν' ἀλλάξῃ δυὸ - τρεῖς κουβέντες μαζί του, γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃ αὐτό. Ἡ ποίηση, στὸν Σαραντάρη, εἶχε γίνει ἕνα μὲ τὴ ζωὴ του, καὶ δὲν ξεχώριζε, οὔτε ἀπομακρυνόταν καθόλου ἀπ' αὐτήν.

Καὶ τὴ ζωὴ αὐτὴ τὴν τόσο ποιητικὴ ὁ Σαραντάρης τὴν πρόσφερε στὸ σημερινὸ μεγάλο ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι ὁ πρῶτος ποιητὴς ποὺ πέφτει σ' αὐτόν. Ἄς τιμήσουμε τὴ μνήμη του...

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Γ. Παγκαλῆς.

Ἀκόμα ἕνας ἐκλεκτὸς νέος, προσφορὰ τοῦ καλλιτεχνικοῦ μας κόσμου στὸν Ἐθνικὸν Ἀγῶνα: ὁ ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς Γεώργιος Παγκαλῆς, νεαρὸ μουσικὸ ἄλγαντο, τελειόφοιτος τοῦ Ὀδείου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν τάξη τοῦ κ. Φαραντάτου, ψυχὴ προικισμένη καὶ ἀληθινὰ καλλιεργημένη. Ἐπῆσε στὴ μάχη τῆς Μοράβας, ἀλλὰ ὑψώσε ἕνα βωμὸ, ποὺ εἶναι ἡ ὀδύνη μὰ καὶ ἡ περηφάνια τῶν μουσικῶν μας.

Χ.

Ἡ «ἀνέκδοτη» ἐπιστολὴ τοῦ Ἀδαμ. Κοραῆ.

Φίλε κ. Χάρη,

Εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15/1/41 τῆς «Νέας Ἑστίας» ἐδημοσίευσα ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Κοραῆ, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησα ὡς ἀνέκδοτον, ἐνῶ αὐτὴ ἦτο δημοσιευμένη πρὸ πολλοῦ καὶ εἶχε κατορθώσει μάλιστα νὰ τὴν ἀναδημοσιεύσῃ χωρὶς νὰ τὸ λέγῃ καὶ ὁ ἀξιοσέβαστος πρεσβύτερος κ. Νικ. Ι. Λάσκαρης. Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἰς τὸ λάθος τοῦτο ὑπέπεσα διὰ πολλοὺς λόγους. Τὸ λιθογραφημένον τεμάχιον τῆς κολοβῆς ἐπιστολῆς, τὸ ὁποῖον μοὶ ἐδόθη πρὸς ἀντιγραφὴν ὑπὸ τοῦ κατόχου του, ἐφθαρμένον ὡς ἦτο, ἠδύνατο νὰ παραπλανήσῃ πολλοὺς εἰς τὸν σχηματισμὸν γνώμης ὅτι τοῦτο ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι αὐτόγραφον τοῦ Κοραῆ, καὶ μάλιστα τοὺς μὴ γνωρίζοντας ὅτι ἐπιστολὴ τοῦ Κοραῆ ἐκυκλοφόρει λιθογραφημένη. Τὸ τεμάχιον τοῦτο περιεβάλλετο ὑπὸ τοῦ θρούλου τῆς γνησιότητος παρὰ τοῦ κατόχου τούτου, ἰδιοκτικῆτος καὶ πολλῶν παλαιῶν κωδίκων καὶ χειρογράφων.

Εἰς τὴν πλάνην μου ταύτην μὲ ἐβοήθησε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ παρουσιασθῇ καὶ δευτέρον ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Κοραῆ μὲ παραλλαγὰς διότι, ὡς γνωστὸν, ὁ

Κοραῆς, « ἵνα περιέρχονται ἀσφαλέςτερον αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς ὄσους προωρίζοντο, ἀπέστειλεν αὐτὰς διὰ διαφόρων ὁδῶν ἢ προσώπων εἰς δύο ἀντίγραφα, ἐπισυνάπτων ἐνίοτε τῶ δευτέρῳ, ἂν ἀπεστέλλετο βραδύτερον τοῦ πρώτου, καὶ προσθήκας » (Χ. Χ. Χαριτωνίδου, Λόγος εἰς Ἄδαμάντιον Κοραῆν, ἔκδ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1933, σ. 24-25).

* *

Τὸ ὅλον ζήτημα προὐκλήθη ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐζήτησα νὰ ἐξακριβώσω προηγουμένως, ἐάν ἡ ἐπιστολή εἶχε δημοσιευθῆ διὰ τὴν παράλειψίν μου ταύτην δὲν ὑπάρχει ἀσφαλῶς δικαιολογία ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι αἱ ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις — ἐπρόκειτο περὶ τῶν τελευταίων εἰρηνικῶν, ἀλλ' ἀνησυχῶν ἡμερῶν — δὲν μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ προβῶ εἰς τὴν ἀπαραίτητον ταύτην ἐξακριβώσιν. Ὁ κ. Χάρης, ὁ ὅποιος ὁμιλεῖ περὶ ασφαλείων, θὰ ἀναγνωρίσῃ ἀσφαλῶς ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς μόνου, καὶ τούτου μὴ ἀπαιτοῦντος « ἐπείγουσαν » ἀνασκευήν.

Ἡ παράλειψίς μου ὅμως αὕτη μὲ τὸ δημιουργηθὲν ζήτημα ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν κριτικώτατον κ. Κ. Θ. Δημαρᾶν νὰ διατυπώσῃ μερικὰς ἐνδιαφερούσας παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι προκύπτουν εἰς τὸν ἀναγνώστην τῶν δημοσιευμένων παραλλαγῶν τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ὡς ἔχει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ν. Δαμαλά (τ. 3, σελ. 693-698) « ἀποτελεῖ — κατὰ τὸν κ. Δημαρᾶν — μίαν αὐθαίρετην καὶ ἀνακόλουθον συνένωση διαφόρων ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Κοραῆ πρὸς Κοκκινάκην... »

Δὲν εἶμαι αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς θέσιν ν' ἀπαντήσω θετικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ κ. Δημαρᾶ, ἂν εἶναι λιθογράφημα τὸ χειρόγραφον, ὁπόθεν ἀντέγραψα τὴν ἐπιστολήν, ἢ αὐτόγραφον, μολονότι νομίζω ἤδη ὅτι μᾶλλον πρόκειται περὶ λιθογραφήματος καὶ τοῦτο διότι δὲν ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν μου τὸ χειρόγραφον οὔτε εἶναι δυνατόν σήμερον νὰ τὸ λάβω συντόμως. Σχετικῶς μὲ τὰς διαστάσεις τοῦ χειρογράφου ἀνεγράφη ὅτι αὐταὶ εἶναι 0,21 X 0,13, ἐνῶ εἰς λιθογράφημα τῆς ἐκδόσεως τῶν Κωμωδιῶν τοῦ Μολιέρου ὑπὸ τοῦ I. I. Σκυλίση εἶναι 0,225 X 0,138 δὲν γνωρίζω ἂν ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν διαστάσεων, καὶ ἐκείνων, τὰς ὁποίας παρουσίασεν ὁ κ. Δημαρᾶς, δύναται κανεὶς νὰ συναγάγῃ τι.

Αἱ σημειούμεναι παρατηρήσεις τοῦ κ. Δημαρᾶ διὸ τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ἀκριβεῖς, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ « καὶ » χωρὶς τόνον ἔγινε « καί » εἰς τὴν « Νέαν Ἐστίαν » ὅσον διὰ τὸ « ὅ,τι », τοῦτο δέον ν' ἀναγραφῆ ἀπλῶς « ὅ τι » ἀνευ τῆς ὑποδιαστολῆς, διότι οὕτω περιέχεται εἰς τὸ λιθογράφημα.

Ὅπωςδήποτε, ἡ περιπτώσις αὕτη τοῦ προκειμένου ζητήματος μοῦ ὑπενθύμισε τὸν ταλαιπωρηθέντα Κοραῆν, ὁ ὅποιος εἰς σφάλμα του, τὸ ὅποιον τοῦ ὑπεδεικνύετο εὐσεβᾶστως ἔλεγε μειδιῶν: « οὗτος εἶναι φόρος πρὸς τὴν κοινήν ἀπαιθεσίαν ».

Μὲ φιλίαν
ΕΥΑΓΓ. ΣΤ. ΤΖΙΑΤΖΙΟΣ

« Καὶ στὴν Πόλῃ σιμιτζῆς »

* Ἀγαπητὴ « Ν. Ἐστία »,

Μὲ τὴν περικοπὴν ποῦ σὰς δίνω παρακάτω ἀπὸ τὸ ἀφήγημά μου « Στὰ Γιάννενα », ποῦ ἐκφωνήθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν στὴ Σχολικὴ Ὥρα τὴν 21 Φεβρουαρίου, νομίζω πὼς διορθώνεται ἡ γνωστὴ σκαοπτικὴ — τώρα — φράση « καὶ στὴν Πόλῃ σιμιτζῆς » καὶ παίρνει τὸ σωστὸ ἀρχικὸ νόημά της:

« ... Στὴν Πόλῃ, μάλιστα, βρίσκονταν τὰ μεγαλύτερα ἀσημιτζήδικα. Ἄκουσες ποῦ λένε: « καὶ στὴν Πόλῃ ἀσημιτζῆς »; Γιὰ νὰ μπορέσῃ ἓνας τεχνίτης νὰ πιάσῃ δουλειὰ στὴν Πόλῃ, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀξιὸς τεχνίτης. Κι' αὐτὸ εὐχότανε κάθε μάνα στὸ παιδί της ἐκεῖνα τὰ χρόνια, νὰ γίνῃ ἀξιὸς τεχνίτης, ποῦ νὰ μπορῆ καὶ στὴν Πόλῃ νὰ δουλέψῃ: « Καὶ στὴν Πόλῃ ἀσημιτζῆς ».

Φιλικά

Π. ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

Ἡ Εἰκονογράφους τοῦ τεύχους.

Τὸ « Κοστούμι ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου », ποῦ δημοσιεύεται ἐκτὸς κειμένου στὸ τεῦχος τοῦτο, εἶναι παλαιὰ χαλκογραφία.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Μιὰ κωμῶδια, ἓνα ἀστυνομικὸ δράμα καὶ μιὰ ἐπιθεώρηση.

Θέατρο Ρέξ, θίασος Κοτοπούλη: Ε. Λαμπίς, « Τὸ ψάθινο καπέλλο », κλασσικὴ φάρσα σὲ τρεῖς πράξεις. — Π. Χάμιλτον, « Τὸ φῶς ποῦ προδίδει », ἔργο σὲ τρεῖς πράξεις. — Θέατρο Κεντρικόν, θίασος Ἀνδρεάδης: « Νὸκ Ἄουτ », ἐπιθεώρηση.

Ὁ θίασος Κοτοπούλη, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφασιν ποῦ ἔλαβε τελευταία, νὰ προσφέρει μερικὰς ὥρες ἐλαφριάς τέρψης καὶ ἀπόδρασης στὸ κοινόν, ἀνέβασε ἓνα ἀστυνομικὸ δράμα καὶ μιὰ κλασσικὴ φάρσα. Μόνον ἡ δευτέρη παράσταση ἐπέτυχεν τὸ σκοπὸν της.

Δὲν εἶμαι ἀπὸ κείνους ποῦ περιφρονοῦν τὰ ἀστυνομικὰ ἔργα. Θεωρῶ βέβαια ὅτι, ἔστω κι' ἂν εἶναι ἄριστα στὸ εἶδος τους, ἐπειδὴ κεντοῦν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν περιέργειαν γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν, δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ συμπεριληφθοῦν στὸν κόσμον τῆς τέχνης. Ἀλλὰ, συγχρόνως, παραδέχομαι ὅτι ἔχουν ἓναν προορισμό. Ὑπάρχουν ἄπειρες στιγμῆς στὴ ζωὴ, ποῦ ἐνῶ ἔχουμε διάθεσιν νὰ διαβάσουμε, νὰ δοῦμε ἓνα θέαμα, νὰ φύγουμε ἀπὸ τὸ ἄμεσο περιβάλλον μας, δὲν ἔχουμε καὶ τὴ δύναμιν νὰ καταβάλουμε μεῖς κανέναν ψυχικὸ ἢ πνευματικὸ κόπον. Σ' αὐτὰς τὶς στιγμῆς τίποτα δὲ μᾶς ἱκανοποιεῖ περισσότερο ἀπὸ ἓνα ἀστυνομικὸ ἔργο. Ὁμολογῶ, πὼς ὅταν εἶμαι κάπως κουρασμένη, παρακολουθῶ τὶς περιπέτειές του μὲ ἀπειρη εὐ-